ALIN OZINIAN: Nişanyan'ı hiçleştirmek: Modern işkence tecrit

Posted on 30/06/2014

Ahmet Altan, bir yazısında şöyle der: "Allah, insanı mükemmellikten uzak tutuyor, 'arayabileceği' geniş bir arazi bağışlıyor ona, istiyor ki bu arazide tek başına yürüsün, arasın, bulsun, ilerlesin ve 'yaratıcısını' bu ilerleme yeteneğiyle sevindirsin. Onun için insanın her arayışını, her buluşunu, Allah'ın aslında kendisine gösterilen bir saygı, yaratıcılığının rakipsizliğine bir alkış olarak değerlendirdiğini hayal ediyorum." "Turizmci" Sevan Nişanyan, İzmir'in Şirince köyünde, kendi arazisi üzerine 60 metrekarelik tek odalı bir "kaçak" taş ev inşa etmesi üzerine kaçak yapı inşa etmek suçuyla kesinleşen 2 yıllık cezasını "çekmek" üzere önce, İzmir-Torbalı Açık Cezaevi'ne ardından İzmir-Buca Kapalı Cezaevi'ne, buradan da "yer yok" gerekçesi ile yine İzmir'deki Aliağa Şakran Kapalı Cezaevi'ne nakledilmişti. Bu, işin gösterilen ya da gösterilmesi zorunlu olan kısmı. Bir de gerçek olan boyutu var.

Sevan Nişanyan, dilbilimci, tarihçi, entelektüel bir adam. Aynı zamanda "affedersiniz" Ermeni (Bu önemli, çünkü birkaç cümle sonra başına geleceklerin büyük kısmından bu etnik kimlik müsebbip). İlkokul sıralarında zeki olduğu fark ediliyor, çıkardığı soruların bu farkındalık ile doğrudan ilişkisi var aslında. Lise birincilikleri, Amerika'da eğitim ve kısa iş hayatındaki başarıları ile devam ediyor. Fakat bahsettiğimiz kişi hareketli, sıkılgan, değişik biri. Batı'nın düzenine dayanamayıp Türkiye'ye, Şirince'ye yerleşip burada kendi "ütopik dünyasını" kurarken mimariden eğitime, edebiyattan çocuk büyütmeye alternatif bir hayatın mümkün olduğunu kanıtlamaya çalışırcasına yaşayan biri. (5 çocuğundan dördüncüsü olan kızı, minik Anahid'e olan aşkı (kendi deyimi) ona "ya kızım beni iyi tanımaya fırsat bulamazsa" sorusunu sordurduğu için, yazmaya karar verdiği otobiyografisi olan "Aslanlı Yol" kitabında her şeyi çok daha lezzetli anlatıyor, tavsiye ederim.)

VAROLUŞU SORGULARKEN SINIRLARI ZORLAMAK

Günlük hayat zorluyor onu. Dayanabilmesi için motivasyona, bir nevi uyarılmaya ihtiyacı var. Kısacası tartışmayı, kavga etmeyi hatta "bulaşmayı" seviyor. Yaşadığımız coğrafyaya özgü, hepimizin bildiği bir "insanoğlu" modeli var: Geleneksiz-kimliksiz yaşayamayan, aidiyeti net çizgiler ile belirtilmedikçe kendini bulamayan. İşte Sevan onlardan değil. Onun boğuştuğu çok daha global bir sorun var: Anlam. Var olmanın dayanılmaz manasızlığına (ya da dayanamadığı manasına) karşı verdiği bir tepki aslında aramak ve kaçınılmaz olarak sorgulamak.

Nişanyan, bu sorgulama macerasında kendi söylediği gibi sınırları zorlamayı seviyor. Sadece kendi sınırlarını değil; eşlerinin, çocuklarının, komşularının, okulların, belediyelerin, yayınevlerinin, köşe yazarlarının, savcıların, hapishane müdürlerinin…

"Türk" dili denen dili didik didik ediyor, altından ne katmanlar ne başka diller çıkıyor. Haritaları, yer isimlerini hırpalıyor, eski sahiplerinin anısına, gerçeğin hatırına. "Adını Unutan Ülke: Türkiye"de Adı Değiştirilen Yerler Sözlüğü'nü yazıyor. Yolları, köyleri, sınırları, üzerinde "mayınlıdır geçilmez" yazan topraklar üzerinden geçerek dolaşıyor. Oğullarını da beraberinde sürüklerken tek güvencesi aklındaki şu cümle: "Türkiye Cumhuriyeti'nde birçok şey teoridir, yürüyün, bir şey olmaz." Sevan, Cumhuriyet'i eleştirdiği kitabının adını kuşkusuz 90 senelik Kemalist bir dikta rejiminin gevşemesiyle "Yanlış Cumhuriyet" koyabildi. Buraya kadar her şey güzeldi, "egemenin" sevmediği şeyleri eleştirmek için uygun zamandı. Hatta bu çizgiyi koruyabilecek, gol üzerine gol atılabilecek "makbul" Ermeni olabilecek zamanda Sevan'ın kafasına bir soru takıldı. "Yahu inanç sorgulanamaz mı?"

"Sorgulanamaz. Benim inancım olunca hiç sorgulanamaz. Hele sorgulayan bir Ermeni'yse…" cevabını vermenin baş ağrıtmayan, "şık" yolları da var; adına "ceza yasası" deniyor. "Bakın bakalım, ne 'sakatı' var bu adamın! Güzel izinsiz inşaat yapmış!" (Sevan, bunu birçok kez

anlattı, küçücük bir balkon için 6 sene izin alamadığını ve en sonunda yeter deyip inşaata başladığını, Matematik köyünü, Tiyatro medresesini, Kaya mezarını da bu metotla başardığını) Şahane! Başlasın davalar… Sevan, "Torbalı Açık Cezaevi''ne girerken hiç umutsuz değildi "Kafamı toplarım, kitap yazarım, açık cezaevi korkulacak bir yer değil." diyordu. İnanıyorduk, daha önce cezaevinde tamamladığı etimoloji sözlüğünün önsözünde: "Kaderin cilvesi: Hapse girmeseydim, belki bu sözlüğü bitirme imkânını hiçbir zaman bulamayacaktım. İstemeden de olsa bana bu imkânı veren küçük taşra bürokratlarına ve bilhassa Selçuk Müzesi sabık müdürlerinden Selahattin Erdemgil'e teşekkür borçluyum. Sağ olsunlar." yazmış, sırf bu önsöz yüzünden hakaret ve tazminat davası açıldığında, mahkemede kendini "Küçük mü değil, bürokrat mı değil, taşra mı yanlış?" diye savunmuş "cesaretli" biri çünkü Sevan.

Daha önceki cezaları sırasında mahkûmlara Kur'an okuyan, Arapça dersler veren "Gavur Hoca"dan bahsediyorduk. Telefon ile görüşme şansı olduğundan sosyal medyada bir şekilde aktif olabiliyordu. Güncelerini paylaşıyordu. "Kitap yok burada, kütüphane kuralım." dedi. Kitap istedi, gönderdi onlarca insan, bırakmadılar. İlk olarak bir gardiyanın hırsızlık yaptığını kamuoyuyla paylaşması gerekçe gösterilerek açılan soruşturma sonrası İzmir, Buca Kapalı Cezaevi'ne nakledildi. Sevan ve "muktedir" aynı oyunu oynamaya başladılar. "Kabul edene, 'doğrumu' anlayana, değişene kadar devam edeceğim."

Sevan hapishanedeyken duruşundan ödün vermedi "Herkes yapıyor, bana neden ceza?" ucuzluğuna asla düşmediğini, "Ülkede kaçak inşaat yapan bir tek Sevan mı?" diye manşet atanları içi kıyılarak okuduğunu söylüyor. "Ben herkesin yaptığını yapmadım ki. Onların YAPAMADIĞINI yaptım. Hoyratça tahrip edilmiş bir mimari geleneğini yeni çağın koşullarında canlandırmayı denedim. Çirkinliğin ve ucuzluğun yaşam tarzı haline getirildiği bir topluma 'güzel'in başlı başına bir amaç olduğunu hatırlatmaya çalıştım. Bunu para için yapmadım. Menfaat için yapmadım. Güzel olduğu için yaptım. Örnek olsun diye yaptım." dedi.

Buca'da, iki kişilik yer yatağını ve oldukça pis bir şilteyi üç kişi paylaşmaya ve yer yok gerekçesi ile taş zeminde yatırılmaya zorlandı. Ranzası olmadığı için gün boyunca oturacak yer bulamadı. (Bence anlatmadığı birçok zulüm daha var). Yine susmadı. Gazetelere haber göndermeyi başardı. Çıkardığı tüm patırtıdan sonra buradan da alınarak Aliağa Şakran Kapalı Cezaevi'ne nakledildi. Komik olan, Buca'dan çıkarıldıktan sonra basında çıkan haberlerden sonra hamam yakılmış. Tam yarım saat boyunca sıcak su akmış. Mahkûmlar ilk kez hamam yüzü görmüşler. Bir bayram havası esmiş ve Sevan, kahraman ilan edilmiş. Bazen böyle olur, "hain" yaratmaya çalışırken, başarısız olursunuz, hiç bilemeyecekleri bir insanı sizin ve saçma politikalarınız sayesinde tanır hatta sever insanlar. Toplum mühendisliği düşünüldüğü kadar basit bir zihin mimarlığı değil…

KENDİLERİNE BENZEMEYENLERİ TAHLİYE EDEN MUKTEDİRLER…

Sevan, Aliağa Şakran Kapalı Cezaevi'nde artık üç kişilik bir koğuşta tek başına kalıyor. Bir iki gardiyan dışında kimseyi göremiyor, o da sadece birkaç saniyeliğine. Bu tecritten çok şikâyetçi. Dilekçelerine yanıt alamıyor, günde birkaç saat diğer mahkûmlar ile görüşmek istiyor. Arkadaşı Ali Nesin'e, "Daha önce cezaevi görmemişim. Isparta, Selçuk, Torbalı hikâyeymiş, asıl cezaevi burasıymış meğer. Burada bir hiçsin, seni öyle hissettiriyorlar." demiş.

Sevan'ın bu dediklerini ışıktan korkanlara, hakiki olan her şeyin kendi varlıklarına tehdit olduğunu zannedenlere anlatmak çok güç. Zekânın, sağduyudan hatta adaletten uzak bir yerlere kurulmuş düzenlerde "korku" egemen. Tabii şunu da unutmamak gerek, Cumhuriyet dönemi boyunca "egemenler" ve "muktedirler" kendilerine benzemeyenleri tahliye etmek için akla gelmeyecek mekanizmalar geliştirdiler- bugün hâlâ vazgeçmiş değiller. Azınlıklar, Kürtler, dindarlar, solcular, Aleviler aklınıza kim gelirse… Ermeniler, bu "bıktırma" yöntemlerinden paylarına düşeni aldılar. Kaçırıldılar, kaçtılar, kaldılar, bıktılar, alıştılar hatta belki bugün yaratılmak istenene devşirildiler. Ama Sevan, "Bunlar cahildir, bilmenin

ve öğrenmenin ilk şartı olan ruh enginliğine yabancıdır. Bunlar, haksız olduğunu bilmenin manevi sakatlığı ile malûldür. Ben değilim.” diyebildiğine göre, hâlâ ümidi elden bırakmamak gerekiyor.

18 Haziran’da kendisinden bir mektup aldım. Sorularıma hızlıca cevap vermeye çalışmış. “Olayların bu kadar büyüyeceğini pek düşünmemiştim. Aptallığın psikolojisini anlamakta hep zorluk çektim. Devlet’in bir planı varsa bilemem ama ben bir güvenlik sorunu hissetmiyorum (Tecridi gerektiren). Bürokrasi kendi paranoyalarını bahaneye dönüştürmekte ustadır. Bu durumu ‘Sevan davasına’ değil Türkiye’nin içine yuvarlandığı korkunç duruma yoğunlaştırmak daha iyi olur. Ülke bir felakete sürükleniyor. Niyetleri nedir bilmiyorum ama arzu ederlerse beni 10-15 yıl hapiste tutabilecekleri 7-8 dava daha var.” diyor.

Sevan için bir şeyler yapmaya çalışan çok insan var. Ama ne yazık ki, henüz yol alınamıyor. Komik ama CHP’li milletvekillerinden bile ziyaretine gelenler varmış. Sevan onlara 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıkları Yasası’nın 65/B maddesinin, zannedildiği gibi iyi bir şey değil, aksine feci bir keyfilik kaynağı olduğunu AYM’nin de, Anayasa’ya aykırı bulduğunu fakat hükümet ve Yargıtay’ın bir şekilde düzeltmeyi becerdiklerini anlatmış. Yeni bir düzenleme yapılması gerektiğini belirtip acaba CHP bu madde hakkında bir şey yapabilir mi diye sormuş. İki gün sonra haber gelmiş. CHP grubu teklifi “af” olarak görüyormuş, sıcak bakmazlarmış. Tek ideolojisi kare bir ulus devlet inşa etmek olan ve bu “ulu misyon” için her türlü farklıyı, özellikle azınlığı madden ve manen yok etmeyi teferruat sayan bir oluşumdan fazlasını beklemek haksızlık aslında. Fakat umutsuzluk, adaletsizlik, insafsızlık, vicdansızlık, köşeye sıkışmanın yaşattığı his insanı umutlu olmaya “olur ya…” diye düşünmeye zorluyor…

Sevan’a yardım etmek gerekiyor…

Kaynak: zaman.com.tr